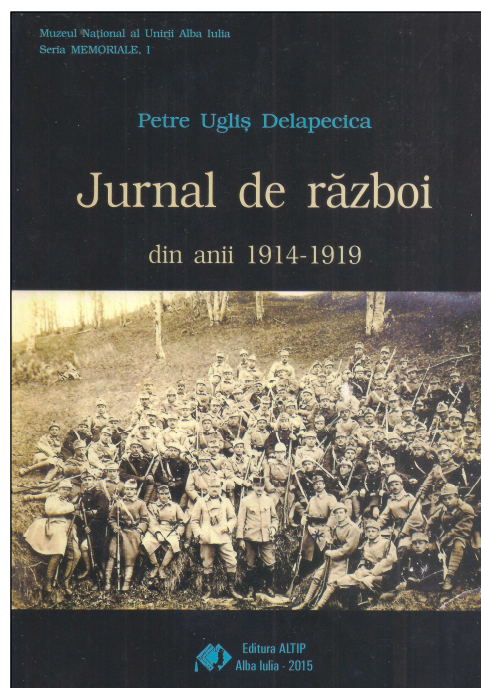

Petre Ugliș Delapecica, *Jurnal de război din anii 1914-1919 [War Diary from the Years 1914-1919]*, editori Ioana Rustoiu, Marius Cristea, Tudor Roșu, Smaranda Cutean, Seria Memoriale, I, Alba Iulia, Ed. Altip, 2015, 245 p., (ISBN 978-973-117-561-4)

DANIEL I. IANCU

Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
danieliiiancu@yahoo.com

Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia a inaugurat în cursul anului 2015 o nouă serie în cadrul publicațiilor sale, intitulată „Memoriale”, prin care se dorește introducerea în circuitul științific, dar nu numai, a unor scrieri, jurnale și memorii, redactate de către participanții la Marele Război. Astfel, primul volum al acestui demers este manuscrisul redactat de Petre Ugliș Delapecica în care sunt redat *in integrum* însemnările despre Legiunea voluntarilor români din Italia. „Sunt povești adevărate scrise de participanți direcți la acest eveniment care, dezvăluite la o sută de ani de la încheierea acestuia, nu sunt deloc mai puțin interesante. Dimpotrivă. Ascund opinii, interpretări, fapte și mai ales trăiri individuale, despre care actele oficiale nu au cum să ne ofere amănunte”, se arată în *Cuvântul înainte* (p. 5), semnat de Gabriel Rustoiu, directorul general al instituției.

Volumul, coordonat de patru editori, este însoțit și de câteva succinte dar necesare lămuriri, în primul rând pentru a înțelege mai bine contextul și cauzele care au condus la declanșarea conflagrației (*Primul Război Mondial. Orgoliul, mai puternic decât diplomația*, p. 6-13, Marius Cristea), dar și pentru a creiona rolul combatanților ardeleni pe fronturile Europei (*De la chemarea împăratului la chemarea țării tuturor românilor. Românii transilvăneni în Primul Război Mondial*, p. 13-20, Tudor Roșu).

În mare parte, situația României și a românilor din afara granițelor ei în timpul Primului Război Mondial este destul de bine cunoscută datorită bibliografiei problemei, astfel încât nu ne propunem să insistăm asupra evenimentelor. Totuși, trebuie să subliniem un lucru, reliefat și de unul dintre editori: „Intrând [în război] de partea Antantei, România a tras cartea câștigătoare, ceea ce l-a făcut pe Petre P. Carp să afirme că România are atât de mult noroc încât nu-i mai trebuie oameni politici competenți” (p. 20).

Un element de atracție din punct de vedere științific îl reprezintă paginile intitulate *Din patrimoniul Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia: manuscrisele voluntarilor ardeleni* (p. 20-35, Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean). Până la urmă este logic și normal ca în patrimoniul MNUAI să se regăsească „o însemnată colecție de manuscrise referitoare la românii voluntari ardeleni”, colecție al cărui nucleu îl

identificăm constituindu-se la două decenii de la desfășurarea efectivă a evenimentelor, mai precis între anii 1937-1939 (vezi p. 20 *passim*). Logic și normal este, dar ușor nu. Este trist să constatăm cu fiecare ocazie că lucrurile nu se schimbă, că mentalitățile se perpetuează.

Manuscrisul care face obiectul primului volum din „Memorialele” MNUAI a intrat în fondul documentar al instituției după încă treizeci de ani de la momentul menționat anterior, mai precis în 1967. Deci la jumătate de secol după descrierea evenimentelor. Și a trebuit să mai treacă încă jumătate de veac, mai precis 48 de ani, ca însemnările respective să vadă lumina tiparului. E bine și acum, la „Centenar”.

Căci, la fel ca cele mai multe caiete de însemnări, jurnale sau memorii ale celor ce s-au văzut împinși în Marele Război, și scrierile lui Petru Ugliș Delapeșica, „fără a avea valențe literare, deși însemnările din vremea războiului au fost prelucrate ulterior, *Jurnalul* surprinde prin modul direct și frust în care a fost perceput războiul de un învățător desprins brusc de la catedră, de lângă elevii săi, și transformat rapid în omul care trebuia să comande soldații spre moarte. Războiul, armele și tranșeele nu reușesc să-l transforme însă, intelectualul frumos, format în timp, răzbate mereu, iar locurile în care îl duce crudul război sunt atent observate. Monumentele, istoria locului sunt mereu în centrul atenției sale, fiecare zi putea și merita să fie trăită pentru cunoaștere” (p. 32).

Nu trebuie însă să-i reproșăm autorului prezentului *Jurnal de război* lipsa valențelor literare din acest text. Căci învățătorul din Gurahonț, a fost pasionat de folclor, de poezii și de basme populare, între 1909 și 1971 publicând o impresionantă suită de volume în domeniile amintite, cele mai cunoscute titluri fiind *Voinicul Ineluș. Basme populare românești* (Editura Ion Creangă, 1971), *Pipăruș-Pătru* (Editura Tineretului, 1969) ori *Poveștile nemuritoare* (Editura Tineretului, 1968 și 1969; Editura Ion Creangă, 1969). Prin urmare, „publicarea integrală a *Jurnalului de război* aflat în patrimoniul muzeului nu poate fi decât o recuperare necesară și interesantă, care întregeste profilul intelectual al lui Petre Ugliș: învățător, culegător de folclor și ofițer aflat necondiționat, în toate cele trei ipostaze, în slujba românilor” (p. 35).

Spațiul acestei note de lectură nu ne permite să insistăm asupra însemnărilor propriu-zise: *Jurnal de război din anii 1914-1919. Scris după note zilnice de Petre Ugliș-Delapeșica*, „volumul” I: *Frontul contra Italia* (p. 37-117) și „volumul” II: *Italia* (p. 118-232). Cele două părți sunt structurate în 79 de subcapitole, inegale din punct de vedere al redactării, unele cuprinzând practic un singur paragraf, altele desfășurându-se pe mai multe pagini. Ordonarea lor este, în mare parte, bazată pe o structură cronologică și evenimentială, fiind uneori completată de anumite pasaje inserate mult mai târziu între rândurile jurnalului, când acesta a fost redactat în forma actuală. Două *Anexe* (p. 233-235) și o *Listă a ilustrațiilor* (p. 236-241), întregesc volumul și sunt plasate înaintea *Sumarului* (p. 242-245). Cele 59 de ilustrații sunt dispuse de-a lungul textului, îmbogățindu-l cu informații vizuale despre locurile și evenimentele descrise, enumerarea lor din lista finală fiind însoțită de toate informațiile care se regăsesc pe documentele originale, de la urările și „știrile” de pe cărțile poștale și de pe ilustrate, până la însemnările de pe fotografii.

Textul, deși necizelat, oferă multe satisfacții cititorilor pasionați de un asemenea gen de literatură, care pe lângă informațiile aparținând registrului „științific”, documentului istoric, lasă să se întrevadă printre rândurile sale imaginea unei lumi aflate în plină disoluție. Până la urmă, cel puțin la o primă lectură, interesul lectorului se îndreaptă mai ales asupra evenimentelor la care autorul participă, pe care le trăiește și apoi le redă, așa cum le percepe – uneori excesiv de subiectiv –, cu toate necazurile

frontului, monstruozitatea războiului, momentele de aparentă liniște și de relaxare pe străzile orașelor Europei și prin cârciumile lor, neocolind nici micile (sau marile) prietenii ori animozități personale.

Încheiem cu un exemplu concludent, un pasaj care creionează atât relațiile de pe front, cât și stilul autorului: „Între noi ofițerii austrieci și cei din Germania, era o dușmănie tacită și iată de ce! De câte ori eram pe același front cu ei, acolo unde era pericolul mai mare intram întâi în foc cu ai noștri, iar după ce trecea greul intrau și ei și se mândreau că ei au purtat victoria. De altă parte, deși eram pe același front cu ei, ei aveau mâncăruri alese, ciocolată, tutun cel mai fin și câte ½ l vin în fiecare zi, iar noi ca vai de noi, carne de vite slabe și bătrâne, salamă din carne de cal, supă cu sfeclă furajeră, în loc de zarzavaturi, tutun amestecat cu frunze de fag, pâinea lor era albă și bună ca și cozonacul, iar a noastră numai din grâu curat nu era, căci dacă încercam să o prăjim, lua flacăra, se sfărâma repede, încât trebuia să o împărțim bieților soldați cu pumnii ori cu gamela (șaița)” (p. 95). În concluzie, textul *Jurnalului* lui Petre Ugliș Delapecica se citește cu interes și mahnire, ca majoritatea amintirilor dintr-un război.